

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

"จังหวัดชายแดนภาคใต้" ของไทยอันหมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา สตูล นราธิวาส และสงขลา เป็นบริเวณที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะที่แตกต่างจากบริเวณอื่น ๆ โดยทั่วไปของภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้เป็นด้วยเหตุผลที่ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกว่า ชาวไทยมุสลิม ซึ่งตามสถิติพบว่า ประชาชนของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไทยมุสลิมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 75 ของประชาชนทั้งหมด การที่ชาวไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มมาก (*majority group*) และมีการรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในบริเวณดังกล่าว ชาวไทยมุสลิมจึงมีความผูกพันกันอย่างแนบแน่น มีสัญลักษณ์และลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นของตนเอง โดยมีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นเครื่องผูกพัน โดยเฉพาะศาสนาอิสลามที่ชาวไทยมุสลิมศรัทธา ยึดถือ และปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง เอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่เป็นแบบของชาวไทยมุสลิมเอง ยิ่งศาสนาอิสลามที่ชาวไทยมุสลิมยึดถืออันมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ อยู่หลายประการ ประการสำคัญคือ เป็นศาสนาที่มีบทกำหนดความเชื่อและการปฏิบัติเกือบทุกแง่มุม มีคำสอนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ จริยศาสตร์ มนุษยศาสตร์ มีคำสอนทั้งในระดับนโยบายทั่ว ๆ ไป และในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีคำสอนเกี่ยวกับโลกหน้าและโลกนี้อย่างสมบูรณ์สรุปแล้วแทบจะเรียกได้ว่า ไม่มีพฤติกรรมใดหรือแนวความคิดใดของมนุษย์ที่พ้นจากขอบข่ายของศาสนาอิสลาม (อารง สุทธาศาสน์ 2523 : 6-26) ลักษณะเช่นนี้ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ บทบัญญัติของศาสนาอิสลาม จึงมีลักษณะที่เป็นธรรมนูญแห่งชีวิต (*code of life*) โดยมีการกล่าวถึงหลักการศรัทธาในอัลเลาะห์ และการศรัทธาในมหาคัมภีร์อัลกุรอาน และมหาคัมภีร์อัลกุรอานจะเป็นคัมภีร์สูงสุดของศาสนาเป็นที่รวมของโอองการของอัลเลาะห์

เอกลักษณ์ทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมประการหนึ่ง ที่เป็นแหล่งสร้างวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมเอง โดยเมื่อพิจารณาถึงลักษณะหลักการบางประการของศาสนาและวัฒนธรรมของ

ชาวไทยมุสลิมในส่วนที่มีการจะตั้งความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พิจารณาได้สองแนวทาง กล่าวคือ มาจากบทบัญญัติคำสอนทางศาสนาโดยตรง และมาจากจารีต ประเพณีและการปฏิบัติแต่ดั้งเดิม ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งที่มาทั้งสองแหล่งมีความผสม กลมกลืนประสานกันอย่างแนบแน่น (อารง สุทธาศาสน์ 2525 : 14-51) เมื่อเป็นเช่นนี้ วัฒนธรรม* กับศาสนาก็เป็นเรื่องเดียวกันแยกกันไม่ออกเพราะส่วนหนึ่งของศาสนาอิสลามคือ แนวทางการดำเนินชีวิตที่สังคมมุสลิมถือว่า ถูกต้อง ซึ่งถ้ามองอีกแง่หนึ่งก็คือ วัฒนธรรมของสังคมนั้นเอง

จกเห็นได้ว่า หลักการของศาสนาอิสลามกับวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมนั้นไม่สามารถ จะแยกแยะออกจากกันได้ และหลักการดังกล่าวนี้เป็นสิ่งสำคัญในรูปแบบของความสัมพันธ์ทาง สังคมระหว่างชาวไทยมุสลิมที่มีต่อกัน และบทบัญญัติของศาสนาอิสลามมีส่วสำคัญในการกำหนด แนวทางและรูปแบบของกิจกรรม ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในชีวิตประจำวันของ ชาวไทยมุสลิม

จากลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้น ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีความ ผูกพันกันทางศาสนาเป็นพิเศษ รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล จึงมีศาสนาเป็น สี่กลางของความสัมพันธ์ อันแสดงออกมาในรูปแบบของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เดียวกัน อิทธิพลของศาสนาอิสลามยังส่งผลถึงรูปแบบของความสัมพันธ์ของชาวไทยมุสลิมด้วย ในลักษณะที่ว่าชาวไทยมุสลิมจะให้ความสำคัญแก่บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ มีความเชี่ยวชาญ และปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดเป็นพิเศษ และกลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้จะเป็น บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวไทยมุสลิมด้วยส่วนหนึ่ง มาจากอิทธิพลของศาสนาอิสลามที่ชาวไทยมุสลิมเคารพยึดถือ และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

---

*อารง สุทธาศาสน์ ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมในมิตินี้ว่า วัฒนธรรมหมายความว่า รวมถึง ศาสนา จารีตประเพณี ระเบียบการคิดการปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงภาษา การแต่งกาย ฯลฯ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นแนวคิดและค่านิยมในการดำรงอยู่

ระยะเวลาที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมชาวไทยมุสลิมอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะแนวนโยบายของรัฐในแต่ละสมัยที่มีต่อสังคมชาวไทยมุสลิม เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และโครงสร้างอำนาจในสังคมก็เปลี่ยนแปลงไป และคุณค่าทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว มีผลต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิม แม่แบบบุคคลสำคัญของชุมชนเองก็มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองไป ผู้ที่จำกัดตนเองอยู่แต่ในวิชาการศาสนา มาเป็นวิชาการที่กว้างยิ่งขึ้น (สุรินทร์ พิศสุวรรณ 2523 : 27-43) โดยเฉพาะกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองที่มากยิ่งขึ้น

เมื่อสัมพันธ์ภาพทางสังคมของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะทางสังคมดังกล่าว ผู้นำศาสนาอิสลามจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน และบุคคลที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำศาสนานั้นต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดี และแตกฉานในพระคัมภีร์อัลกุรอาน อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพ นับถือ เชื่อฟัง เลื่อมใส และเป็นผู้มีพลังอำนาจพอที่จะปกครองดูแลประชาชนในชุมชนได้ จึงพร้อมที่จะเป็นผู้นำศาสนาที่เชื่อถือของประชาชนชาวไทยมุสลิมทั่วไปได้ (อังคณา บุญสิทธิ 2525 : 49)

ถึงแม้ว่าผู้นำศาสนาอิสลาม จะยังคงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีทางการดำเนินชีวิต ความรู้สึกนึกคิด ความคิดของประชาชนในชุมชนอยู่ แต่ภาวะการณ์ในสังคมชาวไทยมุสลิมในปัจจุบัน การเมือง การปกครอง และรูปแบบการพัฒนาชนบทแนวใหม่ เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาวไทยมุสลิมในส่วนของโครงสร้างของผู้นำระดับท้องถิ่น มีผู้นำของประชาชนกลุ่มใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามระบบของราชการ และกลไกของการพัฒนาชนบทอีกกลุ่มหนึ่ง โดยที่ผู้นำประชาชนกลุ่มนี้มีอำนาจหน้าที่จากการดำรงตำแหน่งที่ทางราชการกำหนดให้จัดตั้งขึ้นในชุมชน ได้แก่ ตำแหน่งกำนัน สารวัตรกำนัน ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้นในชุมชน กลุ่มผู้นำกลุ่มนี้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นตามความสำคัญของการพัฒนาที่รัฐบาลได้จัดให้แก่ชุมชน

จากสภาพปรากฏการณ์ การเกิดผู้นำของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังกล่าว จึงมีข้อสงสัยว่าในปัจจุบันในระบบการการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีใครหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือระบบการการตัดสินใจในกิจกรรมดังกล่าว หรือ กลาวอีกนัยหนึ่งก็คือ ใคร เป็นผู้ควบคุมอำนาจการปกครองของชุมชนชาวไทยมุสลิมในปัจจุบัน และในกลุ่มที่มีอำนาจปกครองชุมชนนี้สามารถจัดระดับของความแตกต่างของกลุ่มผู้ปกครองชุมชน ได้กี่ระดับ แล้วแต่ละระดับของผู้ปกครองชุมชนเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางอำนาจต่อกันอย่างไร และมีอะไรที่สนับสนุน ส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองหรือเป็นผู้ตัดสินใจ กิจกรรมของชุมชนได้ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษา "ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของ ชุมชนชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้" นั่นเอง ปัญหาสำคัญที่น่าพิจารณาในการศึกษาเรื่อง ดังกล่าวก็คือ ชุมชนชาวไทยมุสลิมที่พัฒนามากับชุมชนที่กำลังพัฒนา จะมีลักษณะชนชั้นนำและโครงสร้าง อำนาจของชุมชน คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งข้อสงสัยดังกล่าวจะนำไปสู่การค้นพบ ความจริงบางประการที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารัฐศาสตร์ ปรากฏการณ์ทางสังคมของ สังคมชาวไทยมุสลิมได้ในมิติหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

แนวความคิดของนักสังคมวิทยาการเมืองและนักรัฐศาสตร์ที่สนใจทำการศึกษเกี่ยวกับ ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจในชุมชนนั้น ทั้งนักวิชาการต่างชาติและนักวิชาการของไทยที่ทำการ ศึกษาเรื่องดังกล่าวเป็นการนำแนวความคิด "ชนชั้นนำ" มาเป็นแนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์ ทางสังคม และสำหรับในประเทศไทย ผลของการศึกษาที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์ว่า คุณลักษณะของ ชนชั้นนำในชุมชนและโครงสร้างอำนาจในชุมชนนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บุคคลที่จะ ได้รับความยกย่องและยอมรับจากสังคมให้เป็นชนชั้นนำนั้นมักจะเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มน้อยที่อยู่ยอดสุด ของสังคม เป็นผู้ที่มีอำนาจและมีอิทธิพล มีทรัพย์สินเหนือกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป และเป็นที่น่า สงเกตว่า กลุ่มบุคคลนี้จะเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งทางสังคม (*social position*) และตำแหน่งทางการ (*formal position*) และกลุ่มบุคคลกลุ่ม เดียวกันนี้จะ เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นกลไกสำคัญในการตัดสินใจในกิจกรรมที่สำคัญในชุมชน ในขณะที่ ประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนมีสิทธิในการตัดสินใจในกิจกรรมสำคัญในขอบเขตที่จำกัด เมื่อเทียบกับ กลุ่มบุคคลชั้นนำ

ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นผลการศึกษาในสภาพสังคมไทยโดยทั่วไป และในภาวะที่สังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงและมีความแตกต่างทางด้านชนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และหลักของศาสนา ซึ่งเป็นเหตุให้วัฒนธรรมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างออกไป ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าที่มุ่งทดสอบแนวความคิด และทฤษฎี เรื่อง "ชนชั้นนำ" และ "โครงสร้างอำนาจชุมชน" โดยนำแนวความคิดดังกล่าวมาศึกษาในชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อนึ่ง การศึกษาค้นคว้านี้ยังเป็นการศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นนำในชุมชนและโครงสร้างอำนาจในชุมชน ระหว่างสองชุมชนในชุมชนชาวไทยมุสลิม กล่าวคือ ระหว่างชุมชนชาวไทยมุสลิมที่เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนากับชุมชนชาวไทยมุสลิมที่ได้รับการพัฒนากับเปลี่ยนแปลง จนอยู่ในระดับที่เป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการศึกษาในชุมชนที่มีความแตกต่างกันดังกล่าว น่าจะเป็นการค้นพบความเป็นจริงในสังคมที่น่าสนใจทางสังคมวิทยาการเมืองและรัฐศาสตร์อีกมิติหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว การศึกษา "ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. เพื่อต้องการศึกษาว่า ในชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีบุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลใด เป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจและมีอิทธิพลในการปกครองชุมชน
2. ต้องการทราบถึงปัจจัยอะไรบางอย่างที่ผลักดัน ส่งเสริม บุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เป็นชนชั้นนำในชุมชนชาวไทยมุสลิมและในปัจจุบันเหล่านี้ ปัจจัยอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งเสริมบุคคลกลุ่มบุคคลให้เป็นชนชั้นนำในชุมชนชาวไทยมุสลิม
3. กลุ่มชนชั้นนำที่มีอำนาจในชุมชนไทยมุสลิมนั้น มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกันอย่างไรบ้าง ทั้งในกลุ่มชนชั้นนำระดับเดียวกันและชนชั้นนำในต่างระดับกัน
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกัน ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชนของชุมชนชาวไทยมุสลิมที่พัฒนาแล้ว กับชุมชนชาวไทยมุสลิมที่กำลังพัฒนานี้มีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

ขอบเขตของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษา "ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ซึ่งมีลักษณะสภาพทางสังคมที่มีลักษณะพิเศษทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วยอิทธิพลของศาสนาอิสลามจึงเป็นเหตุให้มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างออกไป อนึ่ง การศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนชาวไทยมุสลิมที่มีสภาพสังคมในระดับกำลังพัฒนากับชุมชนชาวไทยมุสลิมที่ได้รับการพัฒนาอยู่ในระดับที่ยอมรับว่าเป็นชุมชนที่พัฒนาแล้ว

เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาในครั้ง นี้ จึงได้ทำการศึกษาสองชุมชนในจังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการศึกษา ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางทางด้านวัฒนธรรม ศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า "ศาสนาอิสลามได้เข้ามามีอิทธิพลในอาณาจักรปัตตานีพร้อม ๆ กับการก่อตั้งอาณาจักรปัตตานี ราวพุทธศตวรรษที่ 20 ในสมัยรายาอินทราครองอาณาจักรปัตตานี ศาสนาอิสลามได้เจริญรุ่งเรืองเรื่อยมา และเมื่ออาณาจักรมละกาแผ่อิทธิพลครอบงำเหนืออาณาจักรปัตตานีในศตวรรษที่ 21 ศาสนาอิสลามมากขึ้นจนปัตตานีมีลักษณะที่เป็นสังคมมุสลิมอย่างแท้จริง และได้กลายเป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้จนถึงปัจจุบัน (Thomas M. Fraser 1966 : 6)

การศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษาชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับชุมชน (community study) และทำการศึกษาในจังหวัดปัตตานีตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อนึ่ง การศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมที่มีการพัฒนาอยู่ในระดับกำลังพัฒนากับชุมชนที่มีการพัฒนาในระดับที่พัฒนาแล้ว โดยการศึกษามีขอบเขตในการศึกษาในชุมชนดังต่อไปนี้

ก. ชุมชนดาโต๊ะ เป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมในเขตตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยที่ชุมชนดาโต๊ะมีระดับของการพัฒนาตาม กชช. 2 ค. ของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (2526) อยู่ในระดับ "ปานกลาง" เป็นชุมชนที่เป็นเอกเทศจากชุมชน

ภายนอก มีเส้นทางติดต่อกับชุมชนภายนอกเส้นทางเดียว คือ ถนน (ส่วนทางเรือไม่เป็นที่นิยมกัน) ประชาชนของชุมชนเป็นชาวไทยมุสลิมทั้งหมด โดยประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพประมงเป็นหลัก ภายในชุมชนมีสถาบันทางสังคม และสาธารณะสมบัติที่สำคัญคือ โรงเรียน มัสยิด และอนามัย ประจำชุมชน อย่างละ 1 แห่ง

ข. ชุมชนกรือเซะ เป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมในเขตตำบลตันหยงลูโล๊ะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนที่ในอดีตเคยเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของอาณาจักรปัตตานี ตั้งแต่ยุคแรก ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะเป็นชุมชนมุสลิมธรรมดา แต่ชุมชนยังคงล้าวยังคงทิ้งร่องรอยของความเป็นอารยะ ทางด้านศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ชชาติพันธุ์ การศึกษา และศาสนา โดยเฉพาะ 2 ประการหลัง ชุมชนกรือเซะ เป็นชุมชนที่คงอนุรักษ์ลักษณะพิเศษนี้ไว้อย่างเหนียวแน่น ยิ่งการปฏิบัติตามหลักศาสนา อิสลามแล้วนับว่าเป็นชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในปัจจุบันชุมชนกรือเซะ เป็นชุมชนที่มีรูปแบบการพัฒนาที่ดีเยี่ยม มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสูง ระดับของการพัฒนาจึงอยู่ในระดับ "ก้าวหน้า" ตาม กชช. 2 ค. ของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (2526)

ชุมชนกรือเซะ เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีเส้นทางติดต่อกับตัวจังหวัดได้สะดวกสบายมาก โดยเส้นทางหลวงจังหวัดใช้เวลาประมาณ 15 นาที ปัจจุบันชุมชนกรือเซะ เป็นชุมชนที่ได้รับการพัฒนาและมีความเจริญแทบทุกด้าน ภายในชุมชนจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกหลายประการ เช่น ไฟฟ้า ประปา มีโรงเรียนประชาบาล โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม อนามัย มัสยิด บาราเซาะ เป็นต้น

ช่วงเวลาทำการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นการศึกษาแบบตัดขวาง (cross section) โดยผู้ศึกษาได้เข้าศึกษาและปฏิบัติตัวในชุมชนเช่นเดียวกับวิธีการศึกษาของนักมานุษยวิทยา โดยเลือกแบบผู้มีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกตศึกษา (participant - as - observer) ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นวิธีการเหมาะสมในการเข้าถึงข้อมูลในสังคมชาวไทยมุสลิม ได้อย่างแท้จริง ระยะเวลาที่ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลคือ ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม - 18 กุมภาพันธ์ 2530 สำหรับชุมชนกรือเซะ และตั้งแต่ 19 กุมภาพันธ์ - 10 เมษายน 2530 ในชุมชนคาโตะ สรุปลแล้ว

ช่วงเวลาที่อยู่ในชุมชน ชุมชนละประมาณ 45 วัน แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่ามีการประชุมสภาตำบลของอีกตำบล หรือการประชุมอื่น ๆ ที่ชุมชนที่ทำการศึกษาดังอยู่ ผู้ศึกษาก็จะเข้าร่วมสังเกตด้วยทุกครั้งไป

เหตุที่ผู้ศึกษาเลือกช่วงเดือนมกราคม - เมษายน 2530 เป็นช่วงเวลาศึกษาเพราะว่าช่วงก่อนเดือนมกราคมจะเป็นช่วงมรสุม มีฝนตกชุก บริเวณแถบภาคใต้ตอนกลางและหลังจากช่วงเดือนเมษายนไปแล้ว ประชาชนบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้จะย้ายถิ่นไปใช้แรงงานในจังหวัดใกล้เคียงและประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ดังนั้นช่วงเดือนมกราคม - เมษายน 2530 จึงเป็นช่วงที่ประชาชนจะอยู่ในชุมชน อีกทั้งช่วงดังกล่าวยังเป็นระยะเวลาที่สภาตำบลเตรียมการเพื่อจัดทำแผนและโครงการ กสช. ของปี พ.ศ. 2530

ข้อจำกัดของการศึกษา

ปัญหาของการศึกษา ชุมชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การสื่อสารระหว่างผู้ศึกษาและประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนมากจะนิยมพูดภาษามลายูท้องถิ่น และพูดภาษาไทยได้น้อยมาก (ประมาณร้อยละ 15) ซึ่งอุปสรรคส่วนนี้ผู้ศึกษาลดลงได้โดยมีผู้ช่วยเหลือวิจัยเป็นคนในท้องถิ่น และเข้าใจในระเบียบวิธีการวิจัยที่พอสมควร นอกจากนี้มีลักษณะบางประการที่ส่งผลถึงการศึกษที่สำคัญคือ

1. เนื่องจากมีหัวหน้าครอบครัวของกลุ่มประชากรในชุมชนที่ทำการศึกษาประมาณ 10 ครอบครัว ได้ย้ายถิ่นไปทำงานในเขตแดนของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ดังนั้นการเก็บข้อมูลจึงไม่สามารถเก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมายทั้งหมดได้
2. เนื่องจากช่วงของเวลาเป็นการศึกษาแบบตัดช่วง ซึ่งใช้เวลาประมาณชุมชนละ 45 วัน ซึ่งยังน้อยอยู่ ทำให้การศึกษาแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกตมีขอบเขตจำกัด ไม่ครบวงจรของกิจกรรมของชุมชนที่ทำการศึกษาในรอบปี
3. กิจกรรมในกระบวนการตัดสินใจของชุมชนในช่วงเวลาทำการศึกษาในแต่ละชุมชนมีจำกัด โดยเฉพาะการประชุมสภาตำบล มีการประชุมเดือนละครั้ง ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ มีการประชุมคณะกรรมการกันประมาณเดือนละหนึ่งครั้งเช่นกัน

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

ชนชั้นนำ หมายถึง บุคคลที่ถูกเสนอชื่อให้เป็นชนชั้นนำและมีคะแนนจากการระบุตั้งแต่ 24 ถึง 473 คะแนน สำหรับชนชั้นนำของชุมชนคาโตะ และมีคะแนนจากการระบุตั้งแต่ 16 ถึง 538 คะแนน สำหรับชนชั้นนำของชุมชนกรือเซะ

โครงสร้างอำนาจชุมชน หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่ถูกเสนอชื่อให้ชนชั้นนำที่มีอำนาจในการตัดสินใจในกิจกรรมที่สำคัญของชุมชน และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำที่กระทำต่อกัน

ชาวไทยมุสลิม หมายถึง ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม สำหรับการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการทำการศึกษา

ชุมชนพัฒนาแล้ว หมายถึง ชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานีที่มีระดับของการพัฒนา "ก้าวหน้า" ตามเกณฑ์ของ กชช. 2 ค. ปี พ.ศ.2526 ของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) และได้ผ่านการคัดเลือกอย่างมีขั้นตอนแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง ชุมชนกรือเซะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ชุมชนกำลังพัฒนา หมายถึง ชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ที่มีระดับของการพัฒนา "ปานกลาง" ตามเกณฑ์ของ กชช. 2 ค. ปี พ.ศ.2526 ของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) และได้ผ่านการคัดเลือกอย่างมีขั้นตอนแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง ชุมชนคาโตะ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

กรอบแนวความคิดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่ตองการศึกษาว่า ในชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีบุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลใด เป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจและมีอิทธิพลในการ

ปกครองชุมชน มีปัจจัยอะไรที่ส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นให้เป็นชนชั้นนำ และมีปัจจัยอะไรสำคัญในหลาย ๆ ปัจจัย แล้วกลุ่มบุคคลที่เป็นชนชั้นนำดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกันเป็นอย่างไร ทั้งในระดับเดียวกันและต่างระดับกัน และลักษณะของชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้พัฒนาแล้วกับกำลังพัฒนามีความแตกต่างกันหรือไม่

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้านี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของมากำหนดกรอบแนวความคิด โดยเริ่มจากแนวความคิด "ชนชั้นนำ" ของนักรัฐศาสตร์หลายแนวความคิดที่ประสานกัน โดยมองว่าปรกติธรรมชาติของสังคมที่ประกอบด้วยชนชั้นอย่างน้อยสองชนชั้น คือ ชนชั้นปกครองและชนชั้นที่ถูกปกครอง หรือชนชั้นนำและมวลชนอยู่เสมอ โดยที่ชนกลุ่มแรกนั้นจะมีจำนวนน้อย ในขณะที่กลุ่มไม่ใช่ชนชั้นนำจะมีจำนวนมาก และคนจำนวนน้อยนี้เองจะเป็นผู้ที่มีอำนาจมากที่สุด มีทรัพย์สิน เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่อง มีเกียรติยศ มีเกียรติ และชนชั้นนี้สามารถใช้ความได้เปรียบดังกล่าว เข้าครอบครองตำแหน่งที่สำคัญ หรือเข้าควบคุมการตัดสินใจของชุมชน ซึ่งการเข้าดำรงตำแหน่งที่สำคัญและการควบคุมการตัดสินใจของชุมชนดังกล่าว ถือได้ว่า ชุมชนถูกครอบงำหรือปกครองโดยชนชั้นนำ และชนชั้นนำกลุ่มน้อยนี้จะมีการรวมตัวกันอย่างแนบแน่น มีการประสานผลประโยชน์ภายในกลุ่มของตนอยู่เสมอ วิธีการศึกษาชนชั้นนำมีอยู่ 2 แนววิเคราะห์ด้วยกัน กล่าวคือ กลุ่มต้นแบบชนชั้นนำนิยม ซึ่งมีปรัชญาว่า อำนาจทางการเมืองอยู่ภายใต้การครอบครองของชนชั้นนำ ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญและเป็นผู้ผูกขาดการใช้อำนาจทางการเมืองเพียงกลุ่มเดียว ในขณะที่ที่กลุ่มต้นแบบวิเคราะห์พหุนิยม มีความคิดเห็นขัดแย้งกับกลุ่มชนชั้นนำ โดยกลุ่มนี้มองว่า อำนาจทางการเมืองหรือการตัดสินใจของชุมชนจะกระจายไปตามกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าแข่งขันต่อรอง โดยเฉพาะกลุ่มอิทธิพลและการกระจายอำนาจทางการเมืองจะไม่มีวันสิ้นสุด และไม่คงที่จะเปลี่ยนสภาพอย่างนี้อยู่เรื่อยไป

จากความขัดแย้งของแบบวิเคราะห์ชนชั้นนำของสองสำนักดังกล่าว มีผลต่อการให้ความหมายโครงสร้างอำนาจ และวิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจ กล่าวคือ สำนักชนชั้นนำนิยมมองว่า ในทุกชุมชนมีชนชั้นนำกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นผูกขาดอำนาจและการตัดสินใจของชุมชนทุกเรื่อง (ระคม วงษ์นอม 2527 : 17) ในขณะที่สำนักพหุนิยมมองว่า อำนาจคือการตัดสินใจของชุมชน และเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแข่งขันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์

ต่าง ๆ อำนาจและโครงสร้างอำนาจจึงไม่ตายตัว แต่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สุดแล้วแต่ การตัดสินใจในนโยบายนั้นจะกระทบผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ใด กลุ่มนั้นก็ส่งตัวแทน ลงมาแข่งขัน (ระคม วงษ์นอม 2527 : 18) และทั้งสองสำนักก็มีวิธีการศึกษาที่แตกต่างกัน คือ สำนักชนชั้นนำนิยมมองถึงการดำรงตำแหน่ง หรือความมีชื่อเสียงของบุคคล ในขณะที่สำนัก พหุนิยมมองถึง กระบวนการตัดสินใจในนโยบายส่วนรวมของชุมชน โดยดูจากบุคคลที่เข้าร่วมการ ตัดสินใจโดยตรง และผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจในแต่ละครั้ง

จากการศึกษาเกี่ยวกับชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชนที่ผ่านมาประจักษ์ว่า ชนชั้นนำของชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เป็นบุคคลร่ำรวย และดำรงตำแหน่งทางการ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2513) ระคม วงษ์นอม (1980) ศึกษาพบเช่นเดียวกัน การดำรงตำแหน่งทางการและการเคยดำรงตำแหน่ง เป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเป็น ชนชั้นนำ และมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยประกอบ เช่น รายได้ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน การศึกษา การมีตำแหน่งทางสังคม การใช้การสื่อสาร และการมีโลกทัศน์กว้าง สมชัย รักวิจิตร (2514) ทำการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้นำท้องถิ่นคือ การมีอายุ เป็นผู้มีฐานะทาง เศรษฐกิจดี มีประสบการณ์ติดต่อกับชุมชนภายนอกสูง และอื่น ๆ ประกอบกันเข้าเป็นคุณสมบัติของ ชนชั้นนำ

จากการศึกษาและผลงานการวิจัยเกี่ยวกับ ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชนที่ผ่านมา พบว่า ลักษณะของชนชั้นนำ โครงสร้างอำนาจชุมชน และคุณสมบัติของการได้รับการยอมรับเป็น ชนชั้นนำ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ชนชั้นนำ เป็นกลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยได้พยายามอธิบายในการศึกษา โดยเฉพาะ ชนชั้นนำในระดับชุมชน จากการศึกษาของ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2513) เรื่อง "บุคคล ชนชั้นนำ โครงสร้างอำนาจ และการเมืองในชุมชนไทย" พบว่า ชนชั้นนำของทั้งสองเทศบาล ที่ทำการศึกษาคือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการและมีฐานะทางเศรษฐกิจดี และจากการศึกษาของ สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) เรื่อง "ชนชั้นนำ อำนาจ และโครงสร้างอำนาจชุมชน : การศึกษา วิจัยเปรียบเทียบสองหมู่บ้านในชนบทภาคเหนือ" พบปรากฏการณ์เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ชนชั้นนำ ของทั้งสองชุมชนคือ บุคคลที่มีตำแหน่ง (*position*) และมีฐานะร่ำรวย (*wealth*) และยังมี

ผลงานวิจัยอีกมากที่ผลการวิจัยมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ชนชั้นนำของชุมชนคือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เป็นต้น

2. โครงสร้างอำนาจชุมชน มีการศึกษาวิจัยถึงลักษณะโครงสร้างอำนาจชุมชนของไทยมีอยู่มาก และมีลักษณะของผลการวิจัยคล้ายคลึงกันอย่างการวิจัยของ Toshio Yatsushiro (1966) เรื่อง "การจ้องค้ำการของหมู่บ้าน ภาวะผู้นำ ปัญหาและความต้องการของชุมชนภาคเหนือ" พบว่า อำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นของผู้นำคือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา (พระเจ้าอาวาส) ครู และผู้เช่า ส่วนกำนันและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในชุมชน และงานวิจัยของ สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) จากการศึกษาเรื่องเดียวกัน พบว่า ลักษณะของโครงสร้างอำนาจชุมชนของชุมชนภาคเหนือทั้งสองชุมชนมีลักษณะเป็นปิรามิด (pyramids) ที่อำนาจการตัดสินใจผูกขาดอำนาจโดยชนชั้นนำจำนวนน้อยเพียงกลุ่มเดียว โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครูใหญ่ จากการศึกษาวิจัยพอสรุปได้ว่า "ลักษณะโครงสร้างอำนาจชุมชนของชุมชนชนบทไทยได้ว่ามีลักษณะที่เป็นรูปปิรามิด ที่อำนาจของการตัดสินใจผูกขาดอำนาจโดยชนชั้นนำจำนวนน้อย"

3. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำ ซึ่งเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำภายในโครงสร้างอำนาจ จากการศึกษาของ ศรีสมภพ จิตต์ภิรมย์ศรี (2529) เรื่อง "ชนชั้นนำ โครงสร้างอำนาจ และทัศนคติทางการเมือง ศึกษาเฉพาะกรณี 2 หมู่บ้านในโครงการทุ่งกุลาร่องไห้" และ สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) ผลของการศึกษาความสัมพันธ์ของชนชั้นนำคล้ายคลึงกัน พบว่า ชนชั้นนำของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบเกาะกลุ่มกันอย่างมีเอกภาพ โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำระดับสูงจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดแนบแน่น และมักจะมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกันเสมอ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานในการศึกษาว่า "ชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ละชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด"

ในการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ ของการที่บุคคลได้รับการยอมรับหรือได้รับเลือกเป็นชนชั้นนำของชุมชน การวิจัยที่ผ่านมามีอธิบายถึงคุณสมบัติสำคัญและคุณสมบัติสำคัญระดับรอง ซึ่งผลการวิจัยปรากฏดังนี้

4. คุณสมบัติสำคัญ หมายถึง เป็นคุณสมบัติหลักที่ทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเป็น
ชนชั้นนำในชุมชน

4.1 การดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายถึง การดำรงตำแหน่งทางราชการ
ในระดับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง ซึ่งมีตำแหน่งกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน (รวมถึง
คณะกรรมการหมู่บ้าน อพป.) ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้เป็นตำแหน่งที่แสดงถึงสถานภาพทางสังคมสูง
กว่าตำแหน่งอื่น ๆ เนื่องจากมีอำนาจหน้าที่ในทางการปกครองตามกฎหมายและเป็นเจ้าพนักงาน
ของรัฐ ส่วนคณะกรรมการหมู่บ้านนั้นที่มาจาก การเลือกตั้งมีหน้าที่ในด้านเกี่ยวกับการให้บริการ
ทางสังคม ซึ่งเป็นงานอาสาสมัคร อำนาจหน้าที่ในด้านการปกครองมีน้อยกว่า ซึ่งมีผลต่อสถานภาพ
ทางสังคมที่ต่ำกว่า (อุทัย หิรัญโศ 2522 : 79-88) จากการศึกษาของ จักรกฤษณ์
นรินทิพคุณการ (2513) เรื่องเดียวกัน ระดม วงษ์นอม (1980) เรื่อง "ผู้นำทางความ
คิดเห็นและชนชั้นนำของชนบทไทย : ศึกษาสองหมู่บ้านภาคเหนือและภาคกลาง" และจากการ
ศึกษาของ สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) เรื่องเดียวกันพบว่า "การดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็น
คุณสมบัติสำคัญในการได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

ดังนั้นการศึกษาจึงตั้งสมมติฐาน "การดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นคุณสมบัติสำคัญ
ในการได้รับเป็นชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

4.2 การดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม ตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม
มีบทบัญญัติให้มีผู้นำศาสนาในระดับต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลมุสลิมในเขตการปกครอง สำหรับผู้นำศาสนา
ในระดับท้องถิ่น ตามระเบียบการแต่งตั้งถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด (สุเหร่า) และ
วิธีการดำเนินการอันเกี่ยวกับศาสนาของมัสยิด พ.ศ.2492 กำหนดให้มีผู้นำศาสนาอิสลาม
3 ตำแหน่ง คือ โต๊ะอิหม่าม โต๊ะกอเต็บ และโต๊ะบิหลัน มีอำนาจหน้าที่ในการดูแล อบรม สั่งสอน
และเป็นผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักของศาสนาอิสลาม (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์
2523 : 84-92) การดำรงตำแหน่งสำคัญดังกล่าวแสดงถึงสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าบุคคล
อื่น และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพ
นับถือ และเป็นผู้ปกครองและรักษากฎศีลธรรม ความประพฤติของประชาชนในชุมชน

จากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำศาสนาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานว่า "การดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชนชาวมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

5. คุณสมบัติระบับรอง เป็นคุณสมบัติสนับสนุนหรือคุณสมบัติประกอบ รวมกับคุณสมบัติสำคัญในการที่จะทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชน จากการวิจัยและแนวคิดเชิงทฤษฎีชนชั้นนำปรากฏว่า มีคุณสมบัติสนับสนุนด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.1 ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่ง que แสดงถึงสถานภาพของบุคคลในสังคม ความมั่งคั่ง ความร่ำรวยของบุคคลแสดงถึง สถานภาพที่สูงกว่าของคนในสังคม และเป็นค่านิยมที่ได้รับการยกย่องเป็นชนชั้นนำของชุมชน ความมั่งคั่งที่แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ จาก รายได้ การถือครองที่ดิน ทรัพย์สิน จากการศึกษาของ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2513) เรื่องเดียวกัน และการศึกษาของ สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) เรื่องเดียวกัน พบว่า ทรัพย์สินมาก ความร่ำรวย รายได้ดี เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชน

ดังนั้นการศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานไว้ว่า "ฐานะทางเศรษฐกิจดีเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของชนชั้นนำ"

5.2 อายุ เป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของการยอมรับเป็นชนชั้นนำด้วย ค่านิยมของคนไทยที่ยึดถือ คนที่มีอายุสูงกว่าคนมีอายุน้อย จากการศึกษาของ สมชัย รักวิจิตร (2514) เรื่อง "ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย" พบว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่าอายุ 25 ปี และการวิจัยของ Charles F. Keyes (1978) เรื่อง "ภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่นไทย" พบว่า ผู้นำของท้องถิ่นเป็นคนที่มีอายุสูง (elders) จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ชนชั้นนำเป็นคนที่มามีอายุสูง

ดังนั้นจึงตั้งสมมุติฐานของการศึกษาว่า "อายุสูงเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของชนชั้นนำในการยอมรับให้เป็นชนชั้นนำ"

5.3 การศึกษา เป็นค่านิยมของสังคมไทยประการหนึ่งที่เคารพยกย่องคนที่มี ความรู้ มีการศึกษา โดยเฉพาะคนที่มีความรู้สูง จากการศึกษาของ ระดม วงษ์น้อม (1980) กมล ประเสริฐกุล (2529) และคนอื่น ๆ พบว่า ชนชั้นนำจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง

ดังนั้นการศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานว่า "การศึกษาสูงเป็นคุณสมบัติสำคัญ ประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

5.4 การอยู่อาศัยในชุมชน โดยทั่วไปแล้วการเป็นคนในชุมชนหรือมีช่วงระยะเวลา การอยู่อาศัยในชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กับการยอมรับและสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยของ ประชาชนในชุมชน จากการศึกษาของ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2513) และการศึกษาของ กมล ประเสริฐกุล (2527) ก็พบว่า ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน เป็นคุณสมบัติสำคัญ ระดับรองของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน

5.5 การดำรงตำแหน่งทางสังคม เป็นตำแหน่งที่ประชาชนแต่งตั้งขึ้นเพื่อ ปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งนั้น การดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งในเวลาเดียวกัน แสดงถึงสถานภาพ ทางสังคมที่สูงกว่า และการได้รับการยอมรับ ได้รับความเชื่อถือจากประชาชน จากการศึกษา ของ สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) พบว่า การดำรงตำแหน่งทางสังคมมาก ๆ ทำให้บุคคลได้รับการ ยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชน

ดังนั้นการศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานว่า "การดำรงตำแหน่งทางสังคมมาก เป็นคุณสมบัติสำคัญระดับรองของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

5.6 การเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองและทางสังคม การที่บุคคลเคยได้ดำรง ตำแหน่งในอดีต เป็นการที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นมีโอกาสชีวิตในการสร้างบารมี ความดี หรือสร้าง การยอมรับ ความเชื่อถือแก่ประชาชนทั่วไปได้ จากการศึกษาของ สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) เรื่องเดียวกัน พบว่า การเคยดำรงตำแหน่งเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำของ ชุมชน

ดังนั้นการศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานว่า "การเคยดำรงตำแหน่งเป็นคุณสมบัติ สำคัญประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

5.7 ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ซึ่งหมายถึง ช่วงระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งในการบริการชุมชน ผู้ที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งมานานกว่าย่อมมีระยะเวลาในการใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่า ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีสมมุติฐานว่า "ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งมานานเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

5.8 การเป็นสมาชิกองค์การ ทำให้บุคคลมีโอกาสสร้างสถานภาพทางสังคมสูงขึ้น เป็นที่ยอมรับของบุคคลภายนอกมากขึ้น ประการสำคัญ การเป็นสมาชิกกลุ่มมากสามารถสร้างความเชื่อถือและมีบทบาทในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น จากการศึกษาของ สมจิต บัญญาศักดิ์ (2528) พบว่า การเป็นสมาชิกองค์การ เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำในชุมชน

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงตั้งสมมุติฐานว่า "การเป็นสมาชิกองค์การมาก เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

5.9 การเคยผ่านการอบรม เป็นการอบรมที่บุคคลได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมดูงาน หรือมีประสบการณ์เพิ่มเติม เป็นการเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญแก่ผู้เข้ารับการอบรมที่จะนำไปสู่การเป็นประโยชน์ของตนเองและชุมชน การเข้ารับการอบรมจึงเปรียบเสมือนการได้รับเป็นตัวแทนของชุมชน จากการศึกษาของ ศรีสมภาพ จิตต์ภิรมย์ศรี (2529) และ สมจิต บัญญาศักดิ์ (2528) พบปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกันว่า การเคยผ่านการอบรมเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของการได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชน

ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงตั้งสมมุติฐานว่า "การเคยผ่านการอบรมมากเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

5.10 การติดต่อกับชุมชนภายนอก หรือความเป็นสากลของบุคคล การที่ได้มีโอกาสติดต่อกับชุมชนภายนอก การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางราชการ เป็นการสร้างสถานภาพในสายตาของประชาชนให้สูงขึ้น จากการศึกษาของ สมชัย รักวิจิตร (2514) ศรีสมภาพ จิตต์ภิรมย์ศรี (2529) และสมจิต บัญญาศักดิ์ (2528) พบผลของการศึกษาเช่นเดียวกันว่า การติดต่อกับชุมชนภายนอก การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางราชการ เป็นคุณสมบัติสำคัญของการได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชน

ดังนั้นการศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานว่า "การติดต่อกับชุมชนภายนอกสูง เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการได้รับการยอมรับของประชาชนในชุมชน"

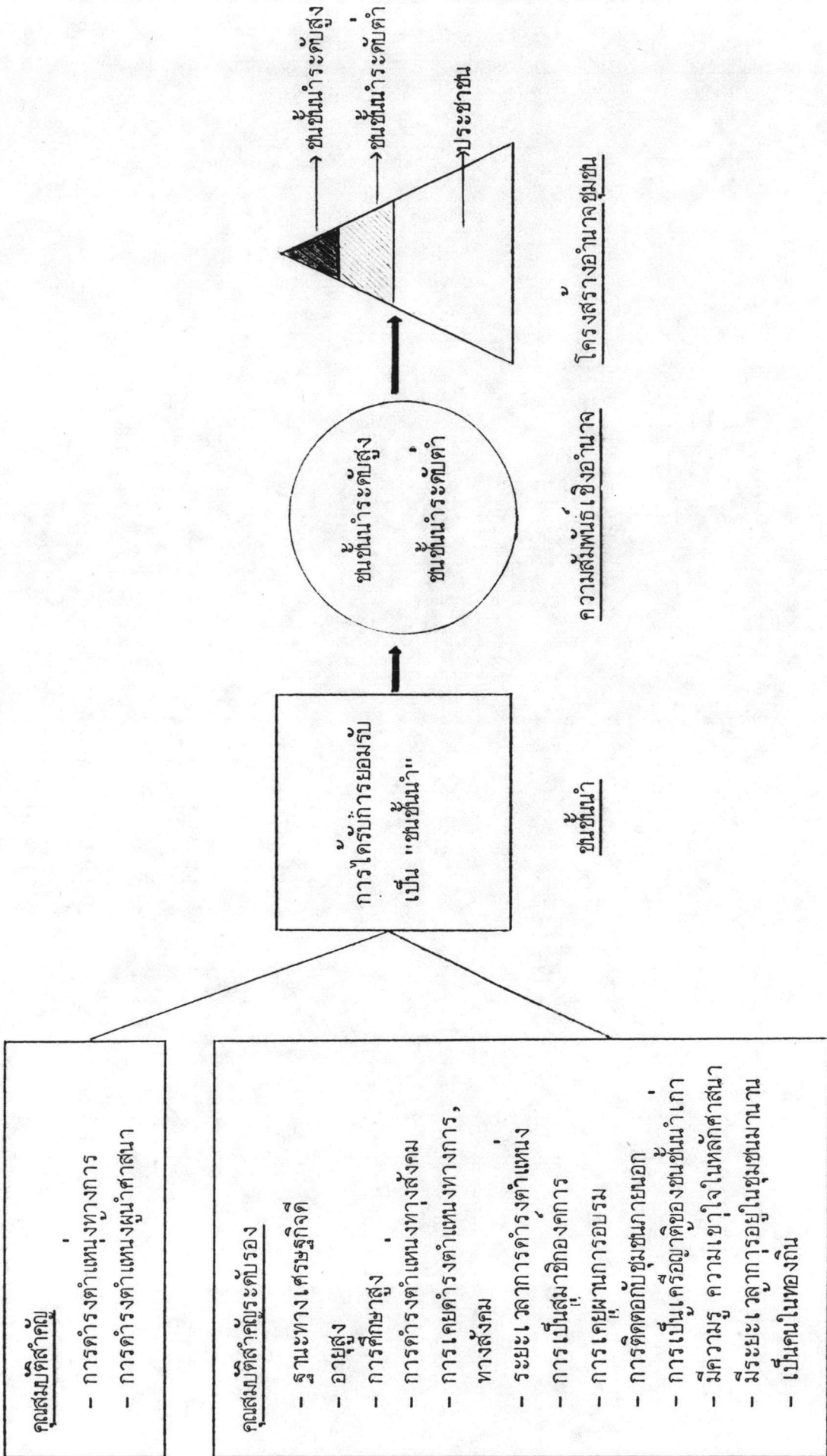
5.11 การเป็นเครือข่ายของชนชั้นนำเก่า จะเป็นทายาทหรือที่มีความสัมพันธ์กับชนชั้นนำที่มีความสำคัญของชุมชน อาทิ โตะอิหม่าม โตะกอเต็บ โตะบิลัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ด้วยการมีของชนชั้นนำที่มีผลต่อบุคคลที่เป็นทายาทรุ่นหลัง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีสมมุติฐานของการศึกษาว่า "การเป็นทายาทของชนชั้นนำเก่าเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

5.12 ความรู้ ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลาม ในสังคมชาวไทยมุสลิมมีค่านิยม ในเรื่องของผู้นำอยู่ในลักษณะของการยกย่องบุคคลนั้น โดยทั่วไปแล้ว ชาวไทยมุสลิม จะให้การยกย่อง ผู้ที่มีความรู้และปฏิบัติธรรมวินัยตามหลักศาสนาอิสลาม ดังนั้นบุคคลที่มีความรู้ และแตกฉานในหลักธรรม จะได้รับการเคารพนับถือจากประชาชนและได้รับการยกย่องเป็นชนชั้นนำ

จากความสำคัญของการมีความรู้ในหลักศาสนาดี และแตกฉานในหลักธรรมดังกล่าว ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานให้ "การมีความรู้ ความเข้าใจในหลักศาสนาเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชน"

จากกรอบแนวความคิดเชิงทฤษฎีและผลการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สรุปได้ว่า การดำรงตำแหน่งทางการและการดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม เป็นคุณสมบัติสำคัญในการได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิม และชนชั้นนำทั้งสองกลุ่มดังกล่าวมีคุณสมบัติระดักรอง เช่น มีอายุสูง มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีการศึกษาสูง ดำรงตำแหน่งทางสังคมมาก การเคยดำรงตำแหน่ง มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งนาน ผ่านการอบรมในโครงการต่าง ๆ มากมาย ติดต่อกับชุมชนภายนอกสูง เป็นเครือข่ายของชนชั้นนำเก่า เป็นคนในชุมชน มีระยะเวลาการอยู่ในชุมชนมานาน และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี

จากกรอบแนวความคิดดังกล่าว สามารถแสดงเป็นกรอบความคิดดังนี้

สมมุติฐานในการศึกษา

จากแนวความคิดเชิงทฤษฎี ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสร้างกรอบแนวความคิด ซึ่งจากกรอบแนวความคิดของการศึกษาดังกล่าว การศึกษา "ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" จึงมีสมมุติฐานในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ชนชั้นนำในชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ

ก. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่เป็นทางการ และมีคุณสมบัติ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีการศึกษาสูง มีวัยวุฒิ ดำรงตำแหน่งทางสังคมมาก เคยดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม มาก่อน มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งมานาน เป็นสมาชิกองค์การ เคยผ่านการอบรมในโครงการต่าง ๆ มากมาย มีประสบการณ์ติดต่อกับชุมชนภายนอกสูง เป็นเครือข่ายของชนชั้นนำเก่า เป็นคนในท้องถิ่น มีระยะเวลาการอยู่ในชุมชนมานาน มีความรู้ ความเข้าใจในหลักศาสนาดี หรือ

ข. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม และมีคุณสมบัติ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีการศึกษาสูง มีวัยวุฒิ ดำรงตำแหน่งทางสังคมมาก เคยดำรงตำแหน่งทางการและทางสังคม มาก่อน มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งมานาน เป็นสมาชิกองค์การ เคยผ่านการอบรมในโครงการต่าง ๆ มากมาย มีประสบการณ์ติดต่อกับชุมชนภายนอกสูง เป็นเครือข่ายของชนชั้นนำเก่า เป็นคนในท้องถิ่น มีระยะเวลาการอยู่ในชุมชนมานาน มีความรู้ ความเข้าใจในหลักศาสนาดี

2. ชนชั้นนำของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ละชุมชนจะมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด

3. ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมที่พัฒนาแล้ว กับชุมชนชาวไทยมุสลิมที่กำลังพัฒนา มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

การศึกษา "ชนชั้นนำ" และโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" เป็นที่คาดหวังว่า ผลของการศึกษาในครั้งนี้จะให้ภาพที่เป็นจริงในสังคมชาวไทยมุสลิมว่า

ใครเป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจอย่างแท้จริง และโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของชนชั้นนำที่กระทำต่อกัน ซึ่งการศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะมีประโยชน์ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ทางด้านวิชาการ

1.1 การศึกษานี้เป็นการค้นหาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะเป็นการค้นหา ความรู้พื้นฐานทางด้านผู้นำท้องถิ่น ชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิม เทาที่ผ่านมาการศึกษาในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์ มีอยู่น้อยมาก และมีอยู่ในขอบเขตที่จำกัด

1.2 ผลการศึกษานี้จะช่วยยืนยัน ทดสอบทฤษฎี และแนวความคิดชนชั้นนำ และวิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน ให้เป็นที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการทดสอบแนวความคิด ชนชั้นนำ และการปรับแนวความคิด ดังกล่าวนมาเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ แนวชนชั้นนำในสังคมไทย ให้ความสอดคล้องมากยิ่งขึ้น

2. ทางด้านการประยุกต์ใช้

ผลของการศึกษานี้ จะเป็นเครื่องมือที่ให้คำตอบแก่เจ้าหน้าที่ของทางราชการ ในการทำการเข้าใจ สภาพโครงสร้างของชุมชนชาวไทยมุสลิมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการทราบถึงสภาพดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ทางด้าน

2.1 ทางด้านความมั่นคงของชาติ ในปัจจุบันชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีบทบาทสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะทางด้านการเมือง การปกครอง จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นบริเวณที่มีความล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติค่อนข้างสูง ดังนั้นการกำหนดนโยบายและการบริหาร คือ การสั่งการปฏิบัตินโยบายของรัฐ สิ่งของรัฐ เจ้าหน้าที่ที่พึงตระหนักและเป็นจุดสำคัญคือ ชนชั้นนำของชุมชน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้จะให้คำตอบเกี่ยวกับชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ เพื่อรัฐจะได้ดำเนินการได้ตรงจุด และมีการสอดคล้องกับเป้าหมาย จะได้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

2.2 ทางด้านการพัฒนาในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า บริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเป็นบริเวณที่มีลักษณะพิเศษและเป็นบริเวณล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศสูง ดังนั้นการพัฒนาให้บริเวณดังกล่าวมีความทัดเทียมกับบริเวณอื่น ๆ ของประเทศ เป็นสิ่งที่รัฐต้องการ หลักและปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนที่รัฐต้องพิจารณาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดคือ "ผู้นำชุมชน" ในฐานะของผู้นำของการเปลี่ยนแปลง (change agent) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จะเป็นเครื่องมือในการให้คำตอบและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการเข้าใจสภาพที่แท้จริงของชุมชนชาวไทยมุสลิมเพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายพัฒนาของรัฐมาปฏิบัติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นผลดีทั้งชาวไทยมุสลิมเอง และเกิดประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อความสงบสุขของประชาชนทั้งมวล

การนำเสนอวิทยานิพนธ์

ในการนำเสนอผลการศึกษาในรูปของวิทยานิพนธ์ ผู้ศึกษาได้กำหนดเสนอเนื้อหาออกเป็น 7 บท ตามรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละบท มีดังนี้

- บทที่ 1   ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา ช่วงระยะเวลาที่ศึกษา ข้อจำกัดของการศึกษา นิยามศัพท์เฉพาะ กรอบแนวความคิด สมมุติฐาน และผลประโยชน์ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากการศึกษา
- บทที่ 2   เป็นแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษา มีเนื้อหาสาระที่สำคัญคือ แนวความคิดการจัดช่วงชั้นทางสังคม ชนชั้นนำ ความหมายและวิธีการศึกษาชนชั้นนำ โครงสร้างอำนาจชุมชน ความหมายและวิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนตามแนวความคิดชนชั้นนำนิยม และแนวความคิดของพหุนิยม วิธีการระบุชนชั้นนำแต่ละแบบ ซึ่งมีวิธีการระบุชนชั้นนำโดยพิจารณาจากชื่อเสียง วิธีการระบุชนชั้นนำ

โดยพิจารณาจากตำแหน่ง วิธีการระบุชั้นชั้นนำโดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนในสังคมไทย

บทที่ 3

วาดวย ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย มีเนื้อหาขั้นตอนคือ การกำหนดประเภทของการศึกษา วิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชนที่นำมาใช้ การกำหนดกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ระเบียบวิธีการคัดเลือกชุมชนที่พัฒนาแล้วและชุมชนที่กำลังพัฒนา การรวบรวมข้อมูลทั้งภาคสนามและการศึกษาเชิงสำรวจ การเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ และการนิยามตัวแปรและการวัดตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษา

บทที่ 4

เป็นบทที่วิเคราะห์ข้อมูล ชั้นชั้นนำและการระบุชั้นชั้นนำ ผลของการระบุชั้นชั้นนำของชุมชนคาโตะ ลักษณะของชั้นชั้นนำ การจัดกลุ่มชั้นชั้นนำ ผลของการระบุชั้นชั้นนำของชุมชนกรือเซะ ลักษณะของชั้นชั้นนำ การจัดกลุ่มชั้นชั้นนำ สรุปผลการระบุชั้นชั้นนำของทั้งสองชุมชนและยืนยันสมมุติฐานที่วางไว้

บทที่ 5

เป็นบทวิเคราะห์ว่าด้วยคุณสมบัติเบื้องต้นของชั้นชั้นนำ เป็นการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชั้นชั้นนำกับประชาชนในคุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน และการวิเคราะห์คุณสมบัติที่สามารถอธิบายความเป็นบุคคลชั้นชั้นนำได้ดีเมื่อมีการควบคุมคุณสมบัติด้านอื่น ๆ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณสมบัติของชั้นชั้นนำในการยืนยันสมมุติฐานที่วางไว้

- บทที่ 6 วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิม โดยเริ่มจาก
แนวความคิดพื้นฐานของการวิเคราะห์ ลักษณะธรรมชาติของชนชั้นนำ
ภายในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของ
ชนชั้นนำ และการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของ
ชนชั้นนำแต่ละชุมชน และสรุปผลการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจ
ของชุมชนทั้งสองชุมชน
- บทที่ 7 บทที่ 6 ควบสรุปผลการศึกษา อภิปรายข้อค้นพบในปรากฏการณ์ของ
ชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิม
ตั้งข้อเสนอแนะ ชี้แนวทางขอนำสนใจที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการ
ศึกษาครั้งนี้